

Kronika wydarzeń Bieszczadzkiego Parku Narodowego –2010–

21–22.01.2010

Na obszarze Bieszczadzkiego Parku Narodowego przeprowadzono pierwszą z dwóch planowanych zimowych inwentaryzacji zwierzyny na transektach. Założono wyznaczenie min. 50 km transektów na każde 10000 ha powierzchni leśnej Parku.

Po przeprowadzeniu drugiej akcji z końcem zimy, dane będą analizowane i pozwolą m.in. na określenie indeksów zagęszczeń tropów poszczególnych gatunków zwierząt. Prowadzona akcja jest jednym z elementów wprowadzanego zintegrowanego monitoringu zwierzyny na obszarze BdPN i otuliny, opartego na komplementarnych metodach.

26.01.2010

W Terenowej Stacji MRB w Wołosatem odbyło się szkolenie dla pracowników Parku pt. „Fotografia cyfrowa od kadru do publikacji, w aspekcie przyrodniczym”.

Szkolenie miało na celu przyswojenie wiedzy nt. konfiguracji sprzętu fotograficznego, kalibracji sprzętu komputerowego, oprogramowania do zarządzania plikami graficznymi i ich archiwizacji. Ważnym elementem szkolenia były zajęcia praktyczne. Każdy z uczestników szkolenia miał możliwość pracy indywidualnej przy przetwarzaniu zdjęć na sprzęcie komputerowym. Dzięki tym ćwiczeniom, pod nadzorem osoby prowadzącej, uczestnicy szkolenia nabyli podstawowe umiejętności pracy w programach graficznych, obróbki tzw. plików surowych, przygotowania pliku do publikacji oraz ich archiwizowania. W warsztatach prowadzonych przez Lesława Modelskiego – fotografa, absolwenta krakowskiej ASP, uczestniczyło 15 pracowników BdPN.

6.02.2010

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych odbyło się szkolenie dla przewodników turystycznych, którego celem było przedłużenie licencji na oprowadzanie grup na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, natomiast 26–27 lutego Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował szkolenie dla przewodników, którzy nie posiadali jeszcze licencji BdPN. W obydwu szkoleniach uczestniczyło blisko 40 przewodników.

18.02.2010

W ośrodku Dębowa Gazdówka, w Dźwiniaczu k. Ustrzyk Dolnych, dyrektor Tomasz Winnicki i Ryszard Prędko reprezentowali Bieszczadzki Park Narodowy na konferencji poświęconej tworzeniu i wdrażaniu strategii zarządzania kulturą

i ruchem turystycznym w przygranicznych obszarach Polski i Ukrainy. R. Prędkie – kierownik działu udostępniania BdPN do zwiedzania i komunikacji społecznej – wygłosił referat na temat: udostępnianie do zwiedzania, a ochrona przyrody w polskiej części Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery “KW”.

26.02.2010

W ON-D BdPN w Ustrzykach Dolnych odbyła się prezentacja okolicznościowego bonu Bieszczadzkiego Parku Narodowego „10 Niedźwiadków”. Bieszczadzki Park Narodowy jest pierwszym Parkiem w Polsce, który wydał kolekcjonerski bon. Jego emisja rozpoczęła się 19 lutego 2010 roku, a producentem jest Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S.A. Organizatorem Akcji jest firma NEO Tomasz Tarnopolski.

Bon ukazał się w nakładzie 5000 szt., a przy jego produkcji zostały zastosowane profesjonalne zabezpieczenia: papier ze znakiem wodnym, włókna widoczne w promieniach UV, element graficzny na awersie bonu wykonany farbą UV, numeracja typograficzna wykonana farbą świecąca w promieniach UV.

Bon „10 Niedźwiadków” ma wymiary 138 x 69 mm i umieszczony jest w kolorowym etui wraz z folderem. Ma on charakter promocyjny i jest wspaniałą pamiątką z pobytu w Bieszczadach. Zaprojektowany przez Piotra Zajdę przedstawia z jednej strony niedźwiadki w zimowym bieszczadzkim krajobrazie, a z drugiej – zasłużonego badacza Karpat – Wincentego Pola.

Prezentacja połączona była z wykładem na temat ochrony niedźwiedzia brunatnego, którego autorem była Katarzyna Bojarska z IOP PAN w Krakowie. W kolejnych edycjach ukaże się we wrześniu 2010 r. „10 Rysi” oraz w kwietniu 2011 r. „10 Wilków”.

24–28.02.2010

Na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego i otuliny oraz słowackiego Parku Narodowego „Połoniny” odbył się XXVIII Ogólnopolski Bieszczadzki Rajd Narciarski. Organizatorami rajdu byli Bieszczadzki Park Narodowy oraz Grupa Bieszczadzka GOPR, przy współudziale urzędów gmin w Lutowiskach i Cisnej. W rajdzie udział wzięło blisko 100 narciarzy z całej Polski.

Impreza ta jest kontynuacją rajdów zapoczątkowanych w latach 60. ubiegłego stulecia i ma na celu propagowanie przyjaznych dla środowiska form turystyki zimowej, w tym tradycyjnych wędrówek narciarskich po szlakach górskich. Bazą tegorocznego Rajdu był „Hotel Górski” w Ustrzykach Górnych.

15.03.2010

We Lwowie odbyły się uroczyste obchody 90-lecia urodzin oraz 60-lecia działalności naukowej, pedagogicznej i społecznej prof. Stefana Stojko. Uroczystości zostały zorganizowane przez Instytut Ekologii Karpat UAN Ukrainy, Ukraińską

Leśną Akademię Nauk oraz Fakultet Geograficzny Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu im. Iwana Franka we Lwowie. Bieszczadzki Park Narodowy reprezentowali dyrektor Tomasz Winnicki oraz kierownik działu edukacji – Grażyna Holly. Prof. Stefan Stojko od kilkunastu lat uczestniczy w Międzynarodowych Konferencjach rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie, organizowanych rokrocznie w BdPN.

19.03.2010

W Krakowie zainauguowała swoją kadencję nowo powołana Rada Naukowa Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Podczas posiedzenia członkom rady zostały wręczone nominacje. Przewodniczącym został wybrany prof. dr hab. Bogdan Zemanek, a jego zastępcami prof. dr hab. Zbigniew Głowaciński oraz dr hab. Krzysztof Kukuła.

W skład Rady Naukowej BdPN wchodzi: mgr inż. Agnieszka Marcela, dr Marian Stój, mgr inż. Edward Balwierczak, mgr inż. Włodzimierz Podyma, dr hab. Piotr Patoczka, prof. dr hab. Kazimierz Krzemień, prof. dr hab. Jerzy Pawłowski, dr hab. prof. URz Krzysztof Kukuła, prof. dr hab. Bogdan Zemanek, dr hab. Józef Mitka, prof. dr hab. Zbigniew Głowaciński, dr hab. Jacek Wasilewski, prof. dr hab. Andrzej Górecki, mgr Jerzy Gajewski, prof. dr hab. Stefan Michalik, prof. dr hab. Andrzej Jaworski, prof. dr hab. Stefan Skiba, doc. dr hab. Kajetan Perzanowski, mgr inż. Stanisław Bajda, Krzysztof Francuz.

20–23.04.2010

W Karkonoskim Centrum Edukacji Ekologicznej KPN w Szklarskiej Porębie odbyła się III Międzynarodowa Konferencja z okazji Dnia Ziemi pt. „Rola parków narodowych w kształtowaniu postaw społecznych”. Organizatorami konferencji byli Karkonoski Park Narodowy, Krkonošsky Národní Park, Konsulat Generalny USA w Krakowie oraz Rocky Mountain National Park. Bieszczadzki Park Narodowy reprezentowali Ryszard Prędko oraz Tomasz Demko. Dr Ryszard Prędko – kierownik działu udostępniania parku do zwiedzania i komunikacji społecznej – omówił problem wpływu ruchu turystycznego na glebę i pokrywą roślinną w Bieszczadzkim Parku Narodowym.

24.04.2010

24 kwietnia w OND BdPN w Ustrzykach Dolnych otwarto wystawę prac plastycznych dzieci przedszkolnych, biorących udział w programie edukacyjnym „Kolorowe rozmowy z mieszkańcami naszej Ziemi”. Słodki wernisaż zgromadził ponad setkę młodych artystów oraz ich opiekunów. Dzieci otrzymały dyplomy oraz bogato ilustrowaną książeczkę o bieszczadzkich zwierzętach.

25.04.2010

W Jaśle pożegnano senatora Stanisława Zajęca, który zginął tragicznie 10 kwietnia w katastrofie prezydenckiego samolotu w Smoleńsku. W uroczystościach pogrzebowych uczestniczyła delegacja Bieszczadzkiego Parku Narodowego – dyrektor Tomasz Winnicki oraz pracownicy – Grażyna Holly i Ryszard Prędko.

25.04.2010

Bieszczadzki Park Narodowy uczestniczył w obchodach „Dnia Ziemi” na Polach Mokotowskich w Warszawie. W tym roku odbywały się one pod przewodnim hasłem “Różnorodność w nas – bioróżnorodność wokół nas” i były obchodzone po raz 40. na świecie i 20. w Polsce. BdPN reprezentowali – Beata Szary, Bożena Rudziak, Cezary Ćwikowski oraz Krystyn Kowalczyk.

8–13.05.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował rajd konny na koniach huculskich z Zachowawczej Hodowli Konia Huculskiego w Wołosatem. Rajd obejmował cztery dni wycieczek terenowych dla zaawansowanych jeźdźców. Trasy prowadziły po oznakowanych szlakach konnych w Parku oraz w sąsiadujących z nim Parkach Krajobrazowych: Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetlińskim. Wędrówkę konną uczestnicy rozpoczęli w Wołosatem, skąd wyruszyli na wcześniej zaplanowane trasy: w dolinę Caryńskiego i dolinę Sanu, a na koniec wspięli się na Przełęcz Orłowicza w obrębie Połoniny Wetlińskiej. Rajd zakończył się noclegiem i ogniskiem w Wołosatem.

17–28.05.2010

W Zachowawczej Hodowli Konia Huculskiego w Wołosatem odbyło się szkolenie na brązową Jeździecką Odznakę Turystyki Górskiej PTTK. W ramach szkolenia odbyły się zajęcia teoretyczne i praktyczne. Część teoretyczna obejmowała zakres podstawowych wiadomości o anatomii konia, zasad bezpieczeństwa i obchodzenia się z końmi oraz ich pielęgnacji. Natomiast podczas zajęć praktycznych była możliwość nauki lub doskonalenia jazdy konnej. Udział w kursie wzięli pracownicy Parku i mieszkańcy gminy Lutowiska. Szkolenie zakończyło się pomyślnym zdaniem egzaminów przez wszystkich uczestników i wręczeniem brązowych odznak.

13–15.05.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował warsztaty dla nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów pt.: „Najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe Bieszczadów i Pogórza Przemyskiego oraz ich ochrona”. Podczas zajęć terenowych poznawano między innymi zróżnicowanie nieleśnych zbiorowisk roślinnych i siedlisk przyrodniczych Natura 2000, w tym szczególnie świeże łąki

i murawy kserotermiczne. Oprócz zajęć terenowych uczestnicy poznawali historię regionu i najcenniejsze obiekty zabytkowe, jak np. jedną z najstarszych murowanych, obronnych cerkwi w Polsce w Posadzie Rybotyckiej oraz rezerwat leśno-krajobrazowo-kulturowy „Kalwaria Paclawska”, a także cerkwie w Radrużu i Chotyńcu.

Warsztaty były współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

21.05.2010

Podczas posiedzenia Rady Naukowej Bieszczadzkiego Parku Narodowego zostały uroczysto wręczone odznaczenia „Bieszczadzkiego Niedźwiedzia”. Odznaczenie to jest przyznawane za zasługi dla ochrony przyrody Bieszczadzkiego Parku Narodowego osobom fizycznym i prawnym, które poprzez wieloletnią i efektywną pracę przyczyniły się do tworzenia naukowych, organizacyjnych i ekonomicznych podstaw ochrony przyrody oraz rozwoju edukacji ekologicznej. Za wieloletnią współpracę z Parkiem odznaczenia przyznano:

- prof. dr hab. Andrzejowi Jaworskiemu (Uniwersytet Rolniczy w Krakowie)
- prof. dr hab. Piotrowi Patoczce (Politechnika Krakowska)
- prof. dr hab. Jerzemu Pawłowskiemu (Polska Akademia Nauk)
- prof. dr hab. Krystynie Przybylskiej (Uniwersytet Rolniczy w Krakowie)
- prof. dr hab. Stefanowi Skibie (Uniwersytet Jagielloński)
- mgr inż. Janowi Szafrąnskiemu (Dyrektor Magurskiego Parku Narodowego)
- prof. dr hab. Bogdanowi Zemankowi (Uniwersytet Jagielloński)

31.05.–01.06.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował wycieczkę do Magurskiego Parku Narodowego, będącą nagrodą dla zwycięzców w konkursie dla uczniów gimnazjów, biorących udział w programie „Zachowamy piękno i walory przyrodnicze Bieszczadów”. Przez dwa dni jej uczestnicy poznawali walory przyrodnicze i kulturowo-historyczne Beskidu Niskiego. Zwiedzili między innymi ośrodek edukacyjny wraz z muzeum MPN, skansen przemysłu naftowego w Bóbrce. Wzięli również udział w zajęciach edukacyjnych na ścieżce przyrodniczej Magurskiego Parku Narodowego.

Wycieczka była współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

10–11.06.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował seminarium „Rola społeczności lokalnej i samorządów w ochronie dziedzictwa kulturowego oraz w kształtowaniu

przestrzeni turystycznej i krajobrazowej”. Zajęcia poprowadzili zaproszeni wykładowcy – dr hab. inż. arch. Piotr Patoczka z Politechniki Krakowskiej i mgr Robert Bańkosz – pracownik Urzędu Miasta w Sanoku zajmujący się marketingiem i zarządzaniem w turystyce.

Problematyka seminarium dotyczyła zagadnień związanych z kształtowaniem krajobrazu i oceną jego walorów estetycznych, rozwiązywaniem konfliktów w krajobrazie oraz prewencyjnej roli planowania przestrzennego w ich przeciwdziałaniu. Seminarium było zorganizowane w ramach projektu pt. „Program edukacji ekologicznej społeczności lokalnej w Bieszczadzkim Parku Narodowym” i było współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Uczestniczyło w nim 30 osób.

21.06.2010

Przeprowadzono kolejne szkolenie dla pracowników Parku, dotyczące szaty roślinnej zbiorowisk roślinnych w krainie dolin Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Zajęcia przeprowadził pracownik działu zajmującego się badaniami naukowymi, monitoringiem i planowaniem ochrony w Bieszczadzkim Parku Narodowym – mgr Adam Szary.

Szkolenie miało na celu pogłębienie teoretycznej wiedzy służb terenowych BdPN oraz praktycznych umiejętności w zakresie identyfikacji siedlisk i gatunków, a także stosowania właściwych zabiegów ochronnych. W szkoleniu uczestniczyło 30 osób, zajmujących się głównie wykonywaniem i nadzorowaniem w terenie corocznych zadań ochronnych dotyczących kształtowania roślinności dolin oraz edukacją ekologiczną.

23–25.06.2010

W Karpaczu odbyły się warsztaty dla pracowników parków narodowych pt. „Jak zarządzać ruchem turystycznym w parkach narodowych i na obszarach Natura 2000?”, w ramach projektu „Budowa wspólnej platformy wymiany informacji i systemu szkoleń zawodowych w parkach narodowych”. Organizatorem warsztatów był Karkonoski Park Narodowy wraz z Narodową Fundacją Ochrony Środowiska.

Bieszczadzki Park Narodowy reprezentował mgr inż. Tomasz Demko – pracownik działu udostępniania parku i komunikacji społecznej.

26.06.2010

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej w Lutowiskach otwarto wystawę fotograficzną „Woda”. Autorami prac fotograficznych była młodzież z Bułgarii, Litwy, Włoch i Polski, która w ramach międzynarodowego projektu „Przyroda Karpat pod mikroskopem” przebywała w Bieszczadach. W ramach projektu młodzież poznawała zagadnienia dotyczące dzikiej przyrody i ekologii, przypa-

trywała się z bliska faunie i florze Karpat. Wędrówka po lasach, górach i rzekach oraz szukanie tropów drapieżników – to wszystko można było odnaleźć w zdjęciach prezentowanych na wystawie. Na wernisażu była możliwość spotkania się i porozmawiania z uczestnikami międzynarodowego projektu. Wystawa prezentowana była do końca lipca.

28.06.–1.07.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował 32. warsztaty dla nauczycieli współpracujących z Parkiem w ramach stałych programów edukacyjnych oraz dla nauczycieli biologii i geografii szkół ponadgimnazjalnych województwa podkarpackiego. Wiodącym tematem omawianym podczas zajęć terenowych, jak również wieczornych referatów i dyskusji, było wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowo-historycznych Karpat Wschodnich w procesie wychowania. Dyskutowano też nad obszarami chronionymi jako zapleczem dydaktycznym dla programów edukacji szkolnej. Warsztaty odbywały się na Ukrainie – w Gorganach – należących, podobnie jak Bieszczady, do Karpat Wschodnich. Umożliwiło to nie tylko poznanie przyrody i kultury tego dziewiczego zakątka, ale też porównanie walorów przyrodniczych Bieszczadów, Gorganów oraz innych pasm górskich Karpat Wschodnich. W warsztatach wzięło udział 32 nauczycieli.

Warsztaty zorganizowane były przy współudziale Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli i dofinansowane przez WFOŚiGW w Rzeszowie.

15.07.2010

15 lipca, w wieku 87 lat zmarł Zbigniew Tym – wieloletni, pierwszy dyrektor Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Funkcję dyrektora piastował od 1973 do 1991 r. 17 lipca odbyła się msza żałobna za duszę śp. Zbigniewa Tyma, w kościele filialnym w Pszczelinach. Pochowany został w swojej rodzinnej Częstochowie.

Lipiec–sierpień 2010

W lipcu i sierpniu, w piątki, w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych odbywały się „Wakacyjne spotkania z przyrodą”. Prelekcje o tematyce przyrodniczej i kulturowej, ilustrowane przeźrocami, fotografiami, filmami i prezentacjami multimedialnymi prowadzili zaproszeni specjaliści.

* 2 lipca – „Górskie wędrówki” – prelekcja oraz otwarcie autorskiej wystawy „Góry Wysokie” – Małgorzata Dul – pasjonatka gór, przewodnik beskidzki, autorka wystaw fotograficznych.

* 9 lipca – „Bieszczadzki Park Narodowy” – prezentacja diaporamy i spotkanie z autorem – Grzegorz Leśniewski – fotografik przyrody.

* 16 lipca – „Nocni drapieżcy” – prezentacja diaporam i spotkanie z autorem – Cezary Korkosz – fotografik przyrody.

* 23 lipca – „Połoniny, wulkany i Morskie Oko – zapomniana część Karpat

Wschodnich” – Paweł Klimek – dziennikarz i przewodnik górski.

* 30 lipca – „Strój bojkowski” – Maria Marciniak – etnograf, pracownik Działu Kultury Ludowej w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

* 6 sierpnia „Światłem malowane – impresje z Karpat polskich – Maciej Szajowski – pracownik Pienińskiego Parku Narodowego.

* 13 sierpnia – „Rośliny i upały, czyli przystosowanie roślin do środowiska suchego” – Maria Lankosz-Mróż – botanik, pracownik Ogrodu Botanicznego UJ w Krakowie.

* 20 sierpnia „Ogrody botaniczne” – Bogdan Zemanek – dyrektor Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

* 27 sierpnia „Hucuły – konie Karpat” – Agnieszka Bordzoł – kierownik Zachowawczej Hodowli Konia Huculskiego w Bieszczadzkim Parku Narodowym.

17.08.2010

W siedzibie CKPŚ w Warszawie Bieszczadzki Park Narodowy podpisał umowę na sfinansowanie zadania „Ochrona rzadkich i zagrożonych roślin naczyniowych i ich siedlisk w BdPN”. Zadanie finansowane będzie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Celem programu jest ochrona populacji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin wymienionych w Planie Ochrony BdPN jako gatunki wymagające szczególnej troski oraz ochrona siedlisk, w których koncentruje się występowanie cennych gatunków w Bieszczadzkim Parku Narodowym. W „Operacji ochrony zasobów florystycznych” Bieszczadzkiego Parku Narodowego mianem „gatunków rzadkich i zagrożonych” określono ponad pięćdziesiąt roślin. Ustalając kryteria selekcji kierowano się zarówno koniecznością zwrócenia indywidualnej uwagi na taksony swoiste, stanowiące o specyfice regionu Bieszczadów, jak i na rośliny z różnych względów zagrożone.

7.09.2010

Podpisano umowę na „Budowę obiektów małej infrastruktury drewnianej w Bieszczadzkim Parku Narodowym”. Głównym celem projektu jest poprawa sytuacji sanitarnej w obrębie szlaków turystycznych i innych udostępnionych do zwiedzania miejsc. Realizacja przewidziana jest na lata 2010–2012. Wartość całego przedsięwzięcia wynosi 2 mln 714 tys. PLN, z czego 85% to dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, pozostałe 15% z rezerwy celowej budżetu państwa.

Zadania finansowane za pośrednictwem CKPŚ dopełnią cały program budowy systemu wiat drewnianych (deszczochrony, wiaty odpoczynkowe, wiaty ogniskowe) w BdPN, który został rozpoczęty w roku 2008 z dotacji Ekofunduszu. Program jest kontynuowany dzięki wsparciu NFOŚiGW (dwa ukończone projekty w latach 2008–2009 i jeden realizowany w roku 2010). Łącznie wybudowano już 20 obiektów małej infrastruktury drewnianej, ze środków krajowych.

13.09.2010

W Krakowie odbyło się kolejne posiedzenie Rady Naukowej Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Głównym tematem spotkania był projekt rocznych zadań ochronnych dla BdPN na 2011 rok. Dyskutowano również nad problemami wynikającymi z planowanej likwidacji gospodarstw pomocniczych i przekształceń parków narodowych.

23.09.2010

Bieszczadzki Park Narodowy rozpoczął sprzedaż Kolekcjonerskiego Bonu „Tuzin rysy”. Jest to już drugi bon z serii „Fauna i flora Bieszczadzkiego Parku Narodowego”. Pierwszy z nich ukazał się w lutym 2010 r. i nazywa się „10 Niedźwiadków”. Na awersie nowego bonu znajduje się herbowe zwierzę Bieszczadzkiego Parku Narodowego – ryś euroazjatycki, a na rewersie – postać prof. Ryszarda Wiktora Schramma, biochemika i fizjologa roślin oraz wybitnego taternika, alpinisty i polarnika, który w Bieszczadach wychował się i wyruszał stąd na swoje pierwsze wyprawy krajoznawcze.

23–25.09.2010

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym Bieszczadzkiego Parku Narodowego odbyła się XIX Międzynarodowa Konferencja pt. „Wpływ aktualnych sposobów gospodarowania na zachowanie zasobów przyrodniczych Karpat”. Patronat nad konferencją sprawował minister środowiska prof. dr hab. Maciej Nowicki. Spotkanie poświęcone było różnorodnym aspektom i problemom, które pojawiają się na styku użytkowania przestrzeni i zasobów przyrodniczych, a ich ochrony i zachowania. W konferencji oprócz pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego wzięło udział prawie 90 gości, w tym przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, samorządów lokalnych, bieszczadzkich nadleśnictw, polskich parków narodowych i parków krajobrazowych.

W ostatnim dniu konferencji odbyła się sesja terenowa na trasie Knyahinya – szczyt Stinka – Stuzica w Uzańskim Parku Narodowym w ukraińskiej części MRB „KW”. Długi (ponad 16 km) i ciekawy szlak pozwolił na obejrzenie lasów o różnym stopniu naturalności, grzbietowych polan na granicy ukraińsko-słowackiej oraz miejsca upadku meteorytu kniahińskiego.

7.10.2010

Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował kolejne szkolenie dla pracowników poświęcone fotografii. Analizy zdjęć w aspekcie przyrodniczym od kadru do publikacji dokonał Piotr Korczyński – specjalista komputerowej obróbki fotografii. Szkolenie odbyło się w ramach projektu „Budowa wspólnej platformy wymiany informacji

oraz systemu szkoleń zawodowych w parkach narodowych” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków EFRR oraz przez NFOŚiGW.

8–10.10.2010

Już po raz 34. odbyła się Akcja „Czyste Góry”, której współorganizatorem jest Bieszczadzki Park Narodowy. Przez dwa dni pod nadzorem pracowników BdPN oraz przewodników bieszczadzkiego oddziału PTTK w Ustrzykach Dolnych młodzież bieszczadzkich szkół sprzątała szlaki turystyczne na terenie Parku i jego otuliny.

5.10.2010

Rozstrzygnięty został Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny, którego organizatorem był Bieszczadzki Park Narodowy. Wpłynęło ponad 400 prac z całego kraju. Sponsorem nagród dla laureatów konkursu oraz katalogu powystawowego był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Jury pod przewodnictwem Grzegorza Leśniewskiego przyznało:

W kategorii 13–20 lat:

I miejsce – Michałowi Szewczykowi ze Żmiącej, II miejsce – Igorowi Kawęckiemu z Krakowa, III miejsce Paulinie Bojanowskiej z Krosna.

W kategorii 21–26 lat:

I miejsce – Mirosławowi Kaźmierczakowi z Zahutynia, II – miejsce Arturowi Pyciowi z Lublina, III miejsce – Juliuszowi Stoli z Dukli.

27–29.10.2010

Odbyły się warsztaty dla nauczycieli liceów ogólnokształcących województwa podkarpackiego pt. „Fotografia przyrodnicza do celów edukacyjnych”. W ramach warsztatów przeprowadzono zajęcia z podstaw teoretycznych fotografii przyrodniczej.

Omówiono założenia etyczne i prawne, sprzęt fotograficzny i jego zastosowanie w fotografii przyrodniczej oraz wady i zalety technologii cyfrowej. Przeprowadzono też zajęcia wprowadzające do fotografowania w terenie, związane z kompozycją i kadrowaniem zdjęć.

Zajęcia praktyczne przeprowadzono w rezerwacie Sine Wiry oraz na Połoninie Wetlińskiej, gdzie uczestnicy warsztatów wykonywali fotografie, które następnie były omawiane podczas zajęć kameralnych.

Warsztaty były współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Uczestnicy warsztatów otrzymali bezpłatne wydawnictwa Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz zaświadczenia wystawione przez Bieszczadzki Park Narodowy i Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli Oddział w Krośnie. W warsztatach uczestniczyło 40 osób.

5.11.2010

W Ośrodku Informacji i Edukacji Turystycznej BdPN w Lutowiskach odbyło się posiedzenie Rady Naukowej Bieszczadzkiego Parku Narodowego. W spotkaniu uczestniczyło 25 osób, w tym członkowie Rady Naukowej oraz zaproszeni goście.

Ministerstwo Środowiska reprezentowali Janusz Zaleski – Główny Konserwator Przyrody, Dyrektor Departamentu Ochrony Przyrody – Agnieszka Dalbiak oraz Naczelnik Wydziału Departamentu Ochrony Przyrody w Ministerstwie Środowiska – Wojciech Hurkała. Starostwo powiatu bieszczadzkiego reprezentował Starosta – Krzysztof Gąsior. Spotkanie dotyczyło gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, w kontekście realizacji celów z zakresu ochrony zasobów przyrodniczych.

24–25.11.2010

Dyrektor Bieszczadzkiego Parku Narodowego dr Tomasz Winnicki i kierownik Działu Udostępniania do Zwiedzania dr Ryszard Prędko gościnnie uczestniczyli w posiedzeniu słowacko-ukraińskiej komisji ds. współpracy transgranicznej. Spotkanie, które odbyło się w Nowej Sedlicy – w centrum informacyjnym PN Połoniny – poświęcone było współpracy w ramach Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” w różnych obszarach jego funkcjonowania. Wysłuchano interesujących prezentacji strony słowackiej, poświęconych m.in. ochronie dużych ssaków, w tym żubra. W czasie krótkiej sesji terenowej zwiedzono m.in. zabytkową drewnianą cerkiew w Ulicskim Krywem.

3.12.2010

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych odbyła się ostatnia w tym roku prelekcja z cyklu „Spotkania z przyrodą”, którą poprowadził prof. Kazimierz Wiech – autor książki „Na sześciu nogach, czyli entomologia na wesoło”. W spotkaniu uczestniczyło ok. 150 uczniów ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich z Ustrzyk Dolnych, Polany i Zagórza. Piękne zdjęcia i ciekawy komentarz prof. Kazimierza Wiecha oraz wiersze o owadach Alicji Zięby przybliżyły uczniom bogaty świat owadów.

8.12.2010

Konkurs przyrodniczy dla uczniów szkół gimnazjalnych, realizowany w ramach programu edukacyjnego „Zachowamy piękno i walory przyrodnicze Bieszczadów”, został rozstrzygnięty. Pierwszy, pisemny etap konkursu, odbył się 30.11.2010 r. w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym Bieszczadzkiego Parku Narodowego w Ustrzykach Dolnych. Wytypowane w eliminacjach szkolnych 3–6 osobowe zespoły rozwiązywały testy przyrodnicze w kategorii zespołowej i indywidualnej. Do drugiego, ustnego etapu konkursu, zakwalifikowały się 3 zespoły oraz 5 uczniów w konkurencji indywidualnej.

Finał konkursu przeprowadzono 08.12. 2010 r. w Ustrzyckim Domu Kultury. Młodzież odpowiadała na problemowe pytania z zakresu fauny, flory, zbiorowisk roślinnych i przyrody nieożywionej. Na końcową ocenę składały się wyniki uzyskane z testu oraz z odpowiedzi ustnej.

Zespołowo pierwsze miejsce zdobyło Gimnazjum z Tarnawy Dolnej,

drugie – Gimnazjum nr 1 w Zagórze,

trzecie – Gimnazjum w Lutowiskach.

W konkurencji indywidualnej wyniki przedstawiały się następująco:

I miejsce – Wojciech Kaczmarek (Gimnazjum w Tarnawie Dolnej)

II miejsce – Antoni Tkacz (Gimnazjum nr 2 w Ustrzykach Dolnych)

III miejsce – Julia Onyszkanycz (Gimnazjum nr 1 w Zagórze)

IV miejsce – Joanna Łukacz (Gimnazjum nr 1 w Ustrzykach Dolnych)

V miejsce – Beata Klaja (Gimnazjum nr 1 w Zagórze)

Wszyscy uczestnicy programu otrzymali świadectwa jego ukończenia oraz wydawnictwa Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Dla uczniów zgromadzonych na widowni przeprowadzono loterię, w której nagrodami były koszulki, torby i kalendarze przyrodnicze wydane przez Bieszczadzki Park Narodowy.

***

Ukazał się kolejny tom periodyku Roczniki Bieszczadzkie. W tomie XVIII zawarto referaty z konferencji, która odbyła się w Ośrodku N-D BdPN w Ustrzykach Dolnych 17–19 września 2009 r. pod hasłem „Metody monitorowania i weryfikacji działań ochronnych w parkach narodowych i obszarach sieci Natura 2000”. Podczas dwóch dni obrad wygłoszono referaty przedstawiające metodykę i wyniki monitoringu zarówno elementów przyrody ożywionej jak i nieożywionej. W Rocznikach Bieszczadzkich wydrukowano część referatów z konferencji oraz inne opracowania naukowe omawiające wyniki badań prowadzonych na obszarach MRB”KW”. Artykuły dostępne są w plikach pdf na stronie internetowej Parku. Książka od wielu lat jest dofinansowywana przez NFOŚiGW w Warszawie.

W nowej szacie graficznej zostały wydane pakiety ćwiczeń „Moje Bieszczady”. Są one adresowane do uczniów szkół podstawowych i stanowią pomoc dydaktyczną przy realizacji programu edukacyjnego „Moje Bieszczady”. Każdy z uczestników programu otrzymuje je bezpłatnie i w oparciu o nie realizuje zadania programowe pod nadzorem nauczyciela-opiekuna w przeciągu całego roku szkolnego. Pakiety zawierają bardzo dużo rysunków i atrakcyjnych ćwiczeń, które mają na celu zachęcić ucznia do samodzielnej obserwacji przyrody, uwrażliwić na jej bogactwo, ewentualne zagrożenia oraz ich ochronę.

Zakres tematyczny pakietów jest bardzo szeroki i dotyczy treści z zakresu botaniki, zoologii, ekologii, geografii i ochrony środowiska, odpowiednio dobranych

do poszczególnych pór roku. Każde zadanie zawiera informacje dla nauczyciela i ucznia o proponowanym sposobie realizacji oraz arkusze do zapisywania obserwacji. Podano również literaturę i pomoce, które mogą przydać się podczas pracy. Pakiet letni zawiera zadania opracowane w szczególnie atrakcyjnej formie, gdyż obfituje w krzyżówki, zagadki, wykreślanki edukacyjne, itp. Publikacja została współfinansowana przez Unię Europejską ze środków EFRR.

Bieszczadzki Park Narodowy wydał książeczkę dla dzieci w wieku 5–7 lat, stanowiącą pomoc dydaktyczną w ramach programu edukacji ekologicznej „Kolorowe rozmowy z mieszkańcami naszej Ziemi”. Książeczka zawiera zagadki rysunkowe, fotograficzne i tekstowe, kolorowanki, krzyżówkę, grę, i inne zadania. Do rozwiązywania wielu zadań stosowane są żetony z rysunkami zwierząt, które dołączono do książeczki. Na końcu książeczki zostały zamieszczone rozwiązania zagadek i test sprawdzający przyswojenie wiedzy.

Rozwiązywanie zagadek prowadzi do uzyskania odpowiedzi na liczne pytania ze świata zwierząt, m.in.: Czyje to dzieci? Czyj to dom? Co to za zwierzę? Czyja to stołówka? Jak poruszają się zwierzęta? Kogo spotkasz w trawie? Kogo spotkasz w potoku? Kogo spotkasz na łące? Kto mieszka w lesie? Jak zwierzęta radzą sobie w zimie? Czyje to tropy? Gdzie mieszka niedźwiedź? Jak zachować się w lesie? Co zagraża dzikim zwierzętom? Publikacja została współfinansowana przez Unię Europejską ze środków EFRR.

W II kwartale 2010 r. został wydany w nowej szacie graficznej i uzupełniony o nowe tematy zeszyt ćwiczeń na ścieżkę przyrodniczą „Jaworniki”. Ścieżka ta jest wytyczona poza pieszymi szlakami turystycznymi, w pobliżu Terenowej Stacji Edukacji Ekologicznej w Suchych Rzekach. Prowadzone są na niej zajęcia terenowe przez pracowników Parku w ramach realizacji programu dla uczniów gimnazjów „Zachowamy piękno i walory przyrodnicze Bieszczadów”, przy czym większość zadań opracowanych w zeszycie ćwiczeń można także przeprowadzać na innych ścieżkach przyrodniczych na terenie Parku. Publikacja jest współfinansowana przez Unię Europejską ze środków EFRR.

Pod koniec 2010 r. ukazało się wydawnictwo albumowe poświęcone motyłom i trzmielom występującym w bieszczadzkich środowiskach. Autorem tekstu jest prof. dr hab. Kazimierz Wiech z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie – znany polski entomolog i specjalista z zakresu ochrony roślin. Jest to książka dla każdego, którą koniecznie trzeba przeczytać. Wprowadza nas w świat nieznanego, świat znajdujący się obok nas, w którym „piękno mieści się w tym, co na pierwszy rzut oka niezauważalne, a dostrzeżone zaczyna fascynować bogactwem barw i kształtów”. W książce autor pisze m.in. na temat: lotu, barw i pobierania pokarmu przez motyle, charakteryzuje rząd motyli i wybrane gatunki oraz podaje główne

przyczyny zmniejszania się liczebności motyli w naszym środowisku. W drugiej części scharakteryzowana jest grupa trzmieli oraz gatunki najczęściej spotykane w Bieszczadach. Kazimierz Wiech opisuje także znaczenie trzmieli i innych owadów zapylających dla roślin uprawnych, charakteryzuje ich bionomię, a także przyczyny wymierania tych interesujących owadów. Książka została sfinansowana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

W III kwartale 2010 r. została wydana „Mapa przyrodniczo-turystyczna Bieszczadzkiego Parku Narodowego” w skali 1:40 000, szeroko prezentująca treści przyrodnicze. Na mapie, oprócz treści krajoznawczych i turystycznych, zawarte zostały informacje dotyczące występowania ostoi fauny puszczańskiej, a także obszary występowania wilka, rysia, niedźwiedzia, żubra, bobra, dużych ptaków drapieżnych i węża Eskulapa. Ponadto zaznaczono na mapie występowanie starodrzewi, interesujących kompleksów łąk oraz większych skupisk roślinności wysokogórskiej i naskalnej.

Na drugiej stronie mapy zamieszczono syntetyczne informacje ilustrowane mapkami i zdjęciami na tematy: historia tworzenia BdPN, system ochrony przyrody w Bieszczadach, wybrane elementy przyrody nieożywionej i gleby, szata roślinna, fauna BdPN, ochrona walorów krajobrazowo-kulturowych oraz zasady zwiedzania BdPN i udostępnianie BdPN do zwiedzania i edukacji ekologicznej.

Do mapy został załączony „Informator przyrodniczo-turystyczny”. W informatorze opisano 11 ścieżek przyrodniczych i przyrodniczo-historycznych, wraz z charakterystyką problemową poszczególnych przystanków ścieżek, przekrojem pionowym, informacją o długości ścieżki i przewidywanym czasem przejścia.

W III kwartale 2010 r. wydano kolejną edycję ściennego kalendarza przyrodniczego na 2011 r. Oprócz pięknych fotografii i terminarza, można tam znaleźć godziny wschodów i zachodów słońca, fazy księżyca oraz opisy przyrodnicze odpowiednio dostosowane do poszczególnych miesięcy. Ma on na celu przybliżyć odbiorcy walory bieszczadzkiej przyrody i promować Park jako ostoję naturalnych procesów przyrodniczych, rzadkich gatunków roślin i dzikich zwierząt. Odbiorca poznaje ciekawe zagadnienia dotyczące bieszczadzkiej przyrody w poszczególnych porach roku, a także ciekawostki związane z historią regionu i ochroną dziedzictwa kulturowego.

W kalendarzu znajdują się również praktyczne informacje, np. na temat dokarmiania ptaków zimą. Kalendarz został dofinansowany ze środków NFOŚiGW w Warszawie i WFOŚiGW w Rzeszowie.

W IV kwartale 2010 r. została wydana książka prezentująca wybrane gatunki porostów występujących na obszarze Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Znal-

zły się w niej zarówno gatunki pospolite, spotykane niemalże na każdym kroku, ale również te cenne i rzadkie. W książce przedstawiono zarówno gatunki, dobrze widoczne ze względu na dużą plechę, jak i te prawie niedostrzegalne gołym okiem, które dopiero pod powiększeniem odkrywają swoją obecność i budowę. W sumie przedstawiono 152 gatunki porostów. W celu ich prawidłowej identyfikacji zamieszczono opisy cech morfologicznych, anatomicznych oraz wyniki podstawowych reakcji barwnych. W książce zamieszczono także krótki opis podstawowych metod lichenindykacyjnych wraz ze skalą lichenindykacyjną, co może być wykorzystane przy prowadzeniu własnych badań, np. w ramach olimpiady biologicznej.

Oprócz przeglądu wybranych gatunków, w części wstępnej została omówiona budowa porostów, środowisko i długość życia, znaczenie porostów, zagrożenia i ich ochrona. Autorem tekstu i fotografii jest Robert Kościelniak z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, który od wielu lat bada porosty w Bieszczadach i na Pogórzu Przemyskim, jest autorem licznych publikacji naukowych i popularno-naukowych.

Publikacja została współfinansowana przez Unię Europejską ze środków EFRR.